

Govor dr. Joža Vilfana v beograjskem parlamentu

1. oktobra je jugoslovanski zvezni parlament odobril sporazum med Italijo in Jugoslavijo.

V razpravi je prvi sodeloval delegat Slovenije Joža Vilfan in dejal (govor prinašamo kot zgodovinski dokument; drugod ni bil nikjer v celoti natisnjen):

Uredništvo

»Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši. Slišali smo informacijo tovariša Miniča. Gotovo smo vsi prevzeti s pomembnostjo te informacije, s pomembnostjo vabila, s katerim je tovariš Minič svojo informacijo končal, ter pomembnostjo našega odgovora na to vabilo. Naj v imenu tovarišic in tovarišev, delegatov iz Socialistične republike Slovenije skušam naznačiti stališče, ki ga bomo, ni dvoma, vsi skupaj iz vseh republik in obeh pokrajin zavzeli. Delo, ki ga je opravil naš zvezni sekretariat za zunanje zadeve, posebej skupina, ki je bila zanj neposredno obvezana, s soglasnostjo in po navodilih predsedstva naše federacije, pomenja, če bo srečno privedeno do podpisa in ratifikacije, konec enega in začetek novega poglavja v razmerjih med našo federacijo in sosednjo Italijo. Na kratko, prišlo bo končno do polne realizacije mirovne pogodbe iz leta 1947 in do likvidacije vprašanj, zvezanih z neizvedljivimi določbami, ki so se nanašale na Svobodni teritorij Trsta. Položeni bodo temelji za čisto nove oblike sodelovanja in vseh področjih, ki je že danes mnogostransko in nadvse obširno. Naša volja je, da gledamo v opravljenem delu, ki sedaj čaka samo potrditve obeh parlamentov, predvsem tisto, kar se nanaša na prihodnost.

Toda, tovarišice in tovariši, ne bi bil docela iskren, če ne bi dodal, da je to, kar smo danes slišali, vzbudilo v naštu di čustva in misli iz preteklosti. Meja, ki jo je potegnila pogodba iz leta 1946 oziroma 1947, pušča zunaj naše skupnosti ljudi, ki so po krvi in jeziku, po skupnih bojih in trpljenju v preteklosti del našega telesa, in zemljo, ki so jo obdelovali naši predniki in ki so jo z žrtvami pojili naši tovariši v veliki narodnoosvobodilni vojni. V tem na novo vzburkanem vrtincu misli in čustev nam je, razume se, vsak kos

(dalje na 2. strani)

Deželni svet odobril sporazum z Jugoslavijo

Deželni svet Furlanije - Julijske kraji-
ne je z glasovi svetovalcev vseh skupin u-
stavnega loka v sredo, 8. t.m., odobril re-
solucijo, ki so jo predložili voditelji sveto-
valskih skupin KD, PSI, PSDI in PRI in
ki izraža soglasje z izjavami predsednika
Comellija o vladni politiki do Jugoslavije.
Predsednik deželnega odbora je namreč
obširno poročal o sporazumu, ki so ga pri-
pravili vladi Italije in Jugoslavije in ki
predvideva dokončno pravno ureditev me-
je na bivšem Svobodnem tržaškem ozem-
lju. V tej zvezi je naglasil, da odpira novi
sporazum novo razdobje v odnosih med
obema državama, saj predvideva tudi vrsto
skupnih pobud, katerih uresničitve bo ve-
likega pomena za nadaljnji gospodarski in
socialni razvoj celotne dežele, zlasti Trsta
in Gorice. Omenil je ustanovitev industrijske
proste cone vzdolž državne meje na
Tržaškem, odprtje novih mednarodnih mej-
nih prehodov pri Gorici, sodelovanje na
področju vodnega in energetskega gospo-
darstva, priznanje visokošolskih diplom,
doseženih na univerzah obeh držav, in za-
ščito slovenske narodne manjšine v Italiji
ter italijanske manjšine v Jugoslaviji.

V tej zvezi je predsednik deželnega od-
bora dejal, da bo veljavnost londonskega
sporazuma in njegovega posebnega statu-
ta sicer prenehala, a da bo zaščita narod-
nih manjšin ohranjena. Vsaka država bo
to zaščito izvajala s pomočjo svojih notra-
njih norm, in sicer vsaj v tolikšni meri,
kot jo predvideva posebni statut, ki je pri-
ložen memorandumu o soglasju.

Kot smo že napisali, so izjave predsed-
nika Comellija odobrili svetovalci Kr-
ščanske demokracije, komunistične parti-
je, socialistične stranke, socialdemokratske,
republikanske in liberalne stranke ter Slo-
venske skupnosti. Proti so bili le svetovalci
misovskega gibanja.

Poseg dr. Štoke v sporazum

Slovenska skupnost odobrava sporazum,
ki sta ga dosegli vladi Italije in Jugosla-
vije o dokončni ureditvi bivšega Svobodne-
ga tržaškega ozemlja in še preostalih od-
prtih vprašanj. Tajništvo Slovenske skup-
nosti je tik pred izjavo vlade v parlamen-
tu izdalo poročilo, v katerem je pouda-
rilo, da je treba smatrati razdelitev Svo-
bodnega tržaškega ozemlja za izvršeno dej-
stvo in da je treba zaradi tega v temeljih
odpraviti kakršenkoli razlog za nestvarna

tolmačenja in za revanšistične ter fašistične
zahteve, ki so škodljive za vse.

Trenja, ki so nastala med Italijo in Ju-
goslavijo zaradi pomanjkanja dokončne
rešitve državne meje, so negativno vpliva-
la na odnose med obema državama in so
tudi povzročila zamude pri reševanju še
odprtih vprašanj slovenske narodne manj-
šine v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Za-
to je več kot naravno in razumljivo, da
Slovenska skupnost, ki jo tu predstavljam,
pozitivno ocenjuje dokončno ureditev me-
je med obema republikama, saj je prepri-
cana, da se bodo odnosi med Italijo in
Jugoslavijo s pomočjo novega sporazuma
zelo izboljšali in da se bo pospešilo ter po-
globilo miroljubno sožitje med državljani
italijanskega in slovenskega jezika v deže-
li Furlaniji - Julijski krajini.

Slovensko narodno manjšino, ki jo je
londonski sporazum iz leta 1954 delil na
tri kategorije — na Slovence v tržaški po-
krajini na eni strani, na Slovence v goriški
in videmski pokrajini na drugi, bo treba
odslej smatrati za eno samo pravno in po-
litično enoto. Z doseženim sporazumom
med Italijo in Jugoslavijo bo namreč pa-
dla pregrada, ki je doslej delila Trst od
Gorice in od ostale dežele ter države: pra-
vno in tudi politično bo morala prenehati
umetna ter nepravilna delitev Slovencev
naše dežele na razne kategorije, kar je
imelo za posledico, da se je Slovincem v
videmski pokrajini celo zanikala polnopravna
pripadnost slovenski narodni manj-
šini.

V tej zvezi Slovenska skupnost nagla-
ša, da je treba pravice, ki jih predvideva
londonski sporazum, izpopolniti ter razši-
riti s pomočjo določil novega sporazuma
ter njihovo veljavnost raztegniti na vse
Slovence v Furlaniji - Julijski krajini, kjer-
koli prebivajo.

Gre namreč za eno samo manjšino, ka-
tere narodne, gospodarske, socialne in kul-
turne pravice je treba globalno zaščititi.
To naše prepričanje potrjuje besede, ki jih
je 1. oktobra v parlamentu spregovoril zu-
nanji minister Rumor, ki je med drugim
slovesno izjavil, da se bodo primerno u-
poštevali pripadniki obeh narodnostnih
skupnosti. V trenutku, ko bosta prenehala
veljati memorandum in posebni statut, bo-
sta obe vladi v okviru svojih notranjih
ureditev zagotovili ohranitev ravni zaščite
pripadnikov obeh narodnih skupnosti in
bosta hkrati poskrbeli, da se bo ohranila
veljavnost dosedanjih ukrepov, kot jih pre-

(dalje na 3. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 12. oktobra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Klavirska glasba J. Brahmsa. 10.15 Paslušali baste. 11.15 Mladinski oder: »V srcu pragozda«. Napisala Zora Tavčar. RO. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Operetna fantazija. 16.30 Sport in glasba. 17.30 »Vlaki so vozili mimo«. Radijska drama, napisal Carlo Di Stefano, prevedla Jadviha Komac. RO. Režija: Jaže Peterlin. 19.00 Folk iz vseh dežel. 19.30 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. Darijan Božič: Slovenske pesmi, tri koncertantne drame za napovedovavca, recitatorja, mezzosopran ter orkester. Mezzosopranistka Eva Novšak-Houška, napovedovavec Marijan Kralj, recitator Jurij Soušek. Orkester Slovenske filharmonije vodi Uroš Lajovic.

:: PONEDELJEK, 13. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Beethoven: Prometejeva bitja. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Srečanja - Tenorist Anton Dermota in pianistka Hilda Dermota izvajata samospeve Antona Tomaža Linhart, Kamila Maška, Benjamina Ipavca, Frana Serafina Vilharja, Davorina Jenka in Josipa Procházka - Odmev verskih resnic in kontroverz v slovenski cerkveni pesmi - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba za lahko noč.

:: TOREK, 14. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Revija glasbil. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušalce. 18.15 Umetnost. 18.30 Violinist David Ojstrah, pianist Svatoslav Richter. 19.00 Jazzovski trio »The Cabildo's Three«. 19.10 Drevo ob Soči - srečanje z goriško pesnico Ljubko Sorli (1. oddaja). 19.20 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Ivan Zajc: Nikola Šubič Zrinski, opera. 21.50 Sanjajte z nami.

:: SREDA, 15. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 I Cameristi di Venezia. 19.10 Družinski obzornik. 19.30 Western-Pop-Folk. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Oskar Kiuder. Sodeluje pozavnist Branimir Slokar. Orkester Glasbene Matice v Trstu. 21.15 Films in musicals.

:: ČETRTEK, 16. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Slovenski znanstveniki na univerzi: Aleksander Rojc. 19.10 Dopisovanje Francesco Leopoldo Savio - Matija Cop: 3. oddaja, (Martin Jevnikar). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 »Giovannino«. Igra, napisal Sabatino Lopez, prevedla Nada Konjedič. RO. Režija: Jože Peterlin. 20.05 Glasba za razvedrilo.

:: PETEK, 17. oktobra, ob: 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Koncertisti naše dežele. 18.55 »The Crusaders«. 19.10 Slovenska povojna lirika: »Vzpon spoznanja v Krakarjevi poeziji« (Irena Žerjal), 19.20 Jazz glasba. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.30 Nocoj plešimo!

:: SOBOTA, 18. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 19.10 Lik iz naše preteklosti: »Andrej Znidarčič« (Lelja Rehar). 19.20 Pevska revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Slovenski satir na Kranjskem«. Radijska igra, napisal Mirko Mahnič. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Solist tedna: Klaus Wunderlich.

Govor dr. Joža Vilfana v beograjskem parlamentu

(Nadaljevanje s 1. strani)

zemlje neizmerno dragocen. In da sem čisto specifičen, če sedaj Italija končno priznava našo suverenost nad bivšo cono B, mi puščamo Italiji vso cono A, puščamo Trst. Toda še bolj kakor v oddaljenem letu 1946 in 1947 ali v letu 1954, nam je danes pred očmi odgovornost pred vso evropsko skupnostjo in pred celim svetom, da naj iščemo rešitve, ki omogočajo mir in sodelovanje na tem pomembnem delu našega kontinenta.

Tovariš Tito — kakor nas je spomnil pravkar tudi tovariš Minič — je to odgovornost in hkrati perspektivo posebej poudarjal, ko je bil podpisan leta 1954 memorandum o soglasju. Ta odgovornost in perspektiva sta nam pred očmi še toliko bolj danes, pravim, ko imamo za seboj več kot 20 let razvoja, sodelovanja na odprti jugoslovansko-italijanski meji.

To velja še posebej spričo vsega, kar smo danes slišali o oblikah in instrumentih sodelovanja, ki nam jih prinese novi sporazum. Imamo občutek, da se s temi oblikami in instrumenti ustvarjajo čisto nove možnosti sodelovanja, ki obljublajo preko zadovoljevanja interesov neposredno zainteresiranih Italije in Jugoslavije realizacijo posthelsinške Evrope.

S posebno pozornostjo smo poslušali vse tisto, kar nam je tovariš Minič govoril o urejanju položaja narodnosti oziroma

narodne manjšine s te in one strani meje. Razumeli smo, da je volja tudi Italije, da standardi tega urejanja ostanejo isti kakor so bili vsebovani v statutu, priloženem memorandumu o soglasju, da bo torej volja izpolniti tudi tisto, kar dosedaj še ni bilo izpolnjeno, in da bo taka orientacija veljala za vso našo manjšino v sosednji Italiji. Pozdravili bomo tako rešitev kot najboljšo, da ne rečem neizogibno podlago za združevanje hotenja in naporov demokratičnih množic obeh dežel, za ustvarjanje mirne, stabilne, kooperativne Evrope.

Zaradi vsega tega, v imenu tovarišic in tovarišev delegatov Socialistične republike Slovenije, izjavljam, da sprejemamo dosedanje delo zveznega sekretariata za zunanje zadeve in da soglašamo, da nadaljuje in dokonča ta posel v pogajanjih z Italijo s sklepanjem pogodbe. Naj ob tej priliki izrečem tudi našo zahvalo vsem tovarišem, ki so neposredno na tem delali, in izrazim občutek sreče in ponosa nad povezanostjo in enotnostjo naše jugoslovanske skupnosti, ki je tudi v tem primeru prišla do izraza.«

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarno Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

SKOZI DALJNOGLED

BREZ KOMENTARJA...

Od 2. do 4. t.m. je bil v Beogradu kongres delegatov pisateljskih društev iz vseh republik in iz obeh avtonomnih jugoslovanskih dežel. Kongresa se je udeležilo tudi precejšnje zastopstvo Društva slovenskih pisateljev z Josipom Vidmarjem na čelu. Na kongresu pa kar večina slovenskih delegatov (pisateljev!) ni govorila v slovenščini, ampak v srbohrvaščini. Nad tem sta se v izjavah v ljubljanskem »Delu« (»Pisatelji o svojem kongresu«, 7. t.m.) pritožila samo dva slovenska pisatelja iz zamejstva, Korosec Andrej Kokot in Tržčan Miroslav Košuta, kar morda ni zgolj slučaj.

Andrej Kokot je zapisal: »Čudil pa sem se, čeprav to ni očitek, da skoraj večina slovenskih avtorjev za govorniško tribuno ni govorila slovensko.«

In Miroslav Košuta: »Prizadelo me je dejstvo, da temeljni dokumenti kongresa niso bili prevedeni v vse glavne jugoslovanske jezike.«

ZAKAJ VLEČEJO LJUDI ZA NOS?

Rdeči križ v Trstu je pred kratkim raznesel po hišah na Opčinah najlonske vreče s prošnjo, da bi ljudje darovali obleko in perilo, ki ga več ne potrebujejo, za pomoč potrebnim. Potem pa ni vreč nihče pobral. Nekdo je povedal: »Napolnili smo vrečo z žensko obleko in štrikanimi stvarmi, ki niso bile stare ali ponošene, ampak so samo postale preozke. Zložili smo v vrečo tudi velik kup starih ilustriranih tednikov

in časopisnega papirja, za kar je Rdeči križ tudi prosil z napisom na vrečah. Napisano je bilo, da bo vse to pobralo neko podjetje naslednji četrtek. Toda še drug četrtek ni prišel nihče po tiste stvari. Vreča z obleko pa se je medtem precej izpraznila. Nekdo je pobral iz nje, kar mu je ugajalo. Seveda smo potem vzeli nazaj ostalo, da še tistega ne poberejo tatovi. Tudi ilustrirani tedniki so že skoro vsi izginili. Kdor gre skozi vrečo, si izbere, kar mu je všeč. Zakaj vleče Rdeči križ ljudi za nos? Ali pa je krivo morda podjetje, ki bi bilo moralo vreče in papir odpeljati, pa je »pozabilo« na to?«

KAR PO GLAVI

Nihče ne more dvomiti, da imajo tudi današnje mlade mame rade svoje otroke, nič manj, kot so jih imele njihove mame in babice. Ni pa mogoče zanikati, da so današnje mamice bolj nervozne. In tako smo pogosto priče, kako tepejo svoje malčke za vsak majhen prestopok kar po glavi. »Čof! Čof!« padajo klofute ali pa naravnost po vrhu glave, če si otrok malo umaže oblekco, s katero bi moral paradirati in dokazovati odličnost svoje matere, ali če ne uboga na prvi poziv. Udarile so tudi nekdanje matere, v tem se niso preveč pomišljale, če se jim je zdelo, da si je otrok zaslužil, a za to so našle primernejše mesto na otrokovem telescu, ki ga je določila v ta namen že modra mati narava. Z udarci po glavi in s klofutami pa si ne bomo vzgajali generacije jasnih glav.

Položaj narodnih manjšin se ni izboljšal

IZJAVA A.I.D.L.C.M.

Izvršni odbor AIDLCM (Association internationale pour la défense des langues et cultures menacées — Mednarodno Združenje za zaščito ogroženih jezikov in kulturne) je na sejah, ki jih je imel 9. in 10. septembra, v Lyonu, ugotovil, da odkar je Združenje imelo svoj kongres v Ustaritzu/Ustaritzeu, julija 1974, se celotni položaj jezikovno-kulturnih manjšin sploh ni izboljšal in da se je v številnih primerih nasprotno celo poslabšal.

Na podlagi teh ugotovitev, ki so nujno omejene, lahko izjavimo sledeče:

A) V FRANCIJI: kljub temu, da je na podlagi odgovorov, ki jih je naše združenje prejelo od najvišjih forumov te države na bošo spomenico, poslano s kongresa v Ustaritzu, bilo pričakovati nekatere spremembe, ni bilo opaziti nobenega novega dejstva, naloga pa, poverjena gospodu Rektorju Bruchu, se je, kot je videti, precej negativno zaključila.

Zato AIDLCM zelo odločno podpira javno izjavo »Bretonskih kulturnih gibanj« in številne posege »Društva za zaščito in razvoj jezikov na Francoskem« v upanju, da se bodo oblasti končno spoprijele s svojimi dolžnostmi glede spoštovanja kulturnih pravic jezikovnih manjšin.

Na drugi strani dogodki na Korziki — naše združenje obžaluje in obsoja sleherno nasilnost in krvoprelitje — zelo zgovorno pričajo o skrajnostih, do katerih lahko pride zavoljo nepoznanja in nepriznanja kulturnih pravic manjšin. AIDLCM potrjuje vsem korziškim kulturnim organizacijam, posebno tistim, ki so njegove članice, svojo solidarnost in pomoč pri njihovem kulturnem boju, ki naj bo miren, hkrati pa odločen in vztrajen, tako da bo neizogibno prišlo do priznanja korziških kulturnih pravic.

B) SEVERNA IN JUŽNA BASKIJA: AIDLCM iskreno sočustvuje s tragedijo, ki jo doživlja baskovski narod. Ker je na severu deležna nerazumevanja in nestrpnosti od strani hudo centralističnega sistema, na jugu pa odkritega nasilja, preživlja baskovska manjšina zdaj eno najhujših in najbolj žalostnih dob svoje zgodovine. A.I.D.L.C.M. nujno zahteva, naj zainteresirani vladi ustavita stopnjujoče se nasilje in naj s pogovori pristopita k reševanju baskovskih vprašanj: hkrati pa se AIDLCM pridružuje svetovnemu javnemu mnenju v zahtevi, naj bo konec ubojev in smrtnih obsodb.

C) V IRAKU: Izvršni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da iraška vlada po koncu sovražnosti izjavlja, da se čuti vezano po sporazumu z dne 11. marca 1970 in po zakonu o kurdski avtonomiji, katerega je izdala spomladi 1974; vse kaže, da se splošni položaj v treh provincah z avtonomno ustavo zadovoljujoče razvija in to predvsem v vprašanih kurdske kulture in kar se tiče načrtov za ekonomski in socialni razvoj.

Te pozitivne ugotovitve pa nam vseeno ne smejo zakriti dejstva, da je zakon o avtonomiji — izdan z enostranskim odlokom vlade — s samovoljno odcepitvijo skrajšal avtonomne dežele za približno četrtino ozemlja, ki je zemljepisno po izročilu kurdsko.

AIDLCM mora vsekakor še opozoriti:

1. na izredno zakasnitev izvršitve programa o pouku kurdsčine v neavtonomnih pokrajinah, kjer so Kurdi v večini, izvzemši kajpada kirkouško provinco,
2. na dejstvo, da so v veljavi nekatere diskriminacijske metode, kakor na primer, da oblast ne šteje med Kurde nemuslimanske Kurde (yesidije in kristjane),

(Dalje na 8. strani)

Tudi sami moramo biti akterji

Čeprav prav gotovo drži, da novega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo ni mogoče obravnavati in ocenjevati samo z manjšinskega stališča, je prav tako tudi res, da bomo Slovenci v Italiji izrekli dokončno sodbo o tej novi pogodbi med obema državama, potem ko bomo natančno seznanjeni z njeno vsebino in zlasti potem, ko bomo ugotovili, ali je sporazum postavil temelje ter prispeval k ureditvi slovenskih manjšinskih vprašanj.

Prav gotovo ni mogoče tajiti, da bosta dokončna pravna rešitev ozemeljskih vprašanj in odstranitev ostalih odprtih problemov med Italijo in Jugoslavijo ustvarili najboljše pogoje tudi za nov, sproščen pristop k proučevanju in urejanju manjšinske problematike. Čeprav smo tudi sami globoko prepričani, da sta problem narodne manjšine in zaščita njenih osnovnih pravic stvar demokracije in torej demokratična obveznost vsake resnično moderne države, nas vsa zgodovina uči, da je stopnja pravic, ki jih uživajo narodne manjšine, običajno odvisna od oblike ter kvalitete odnosov njihovih matičnih držav. Če bo torej novi sporazum dosedanje italijansko - jugoslovanske odnose vsestransko poglobil — in o tem ne dvomimo — bo predstavljal trdno jamstvo tudi za našo manjšino v Italiji in italijansko v Jugoslaviji.

Res je, da bo z novo pogodbo ponehal veljati londonski sporazum o soglasju s priloženim posebnim statutom za narodni manjšini na Tržaškem in na Koprskem ter v Bujsčini. V zameno za vse to se bosta obe vladi — tako sta izjavila zunanja ministra Rumor in Minič — obvezali, da bosta ohranili v veljavi dosedanje ukrepe v korist manjšin in manjšinske zadeve odsej urejali s pomočjo notranjih norm. Jasno je, da gre za načelne izjave, ki ostanejo mrtva točka vse dotlej, dokler se ne izvedejo v vsakdanjem življenju.

Od tod izhaja nujna potreba, da Slovenci v Italiji čimprej sestavijo enoten program akcije, ki jo morajo izvesti, da pride do globalne zaščite njihovih pravic.

Prav tako pa je nujno takojšnje posvetovanje med vsemi slovenskimi silami za vsa ostala določila novega sporazuma, ki

(Dalje na 8. strani)

—o—

SOCIALISTI SE BODO MORALI ODLOČITI

V Italiji se nadaljuje politični »šah«. Odločilno potezo bi morali zdaj napraviti socialisti in se dokončno odločiti, ali gredo v opozicijo skupaj s komunisti ali ostanejo v vladi oziroma se odločijo za novo levo sredino. Socialisti pa se nikakor ne morejo odločiti. Po 15. juniju so sanjali o tem, kako bodo izsiljevali in pogojevali tako Krščansko demokracijo kot komuniste, toda vedno bolj kaže, da se te njihove sanje ne bodo uresničile, ker bi se znalo zgoditi, da se pogodita krščansko-demokratska in komunistična stranka brez njih za svoj »modus vivendi« ali »zgodovinski kompromis« in socialisti bi se znašli osamljeni in celo osmešeni. Nihče ni nenadomestljiv, vsaj ne v italijanski politiki...

Deželni svet odobril sporazum z Jugoslavijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

dvideva posebni statut londonskega memorandumu.

Radi bi v teh izjavah videli jasno voljo italijanske vlade, da se ohranijo pri življenju, kar zadeva slovensko manjšino v Italiji, vse tiste norme, ki jih predvideva londonski sporazum in ki jih bo torej italijanska država morala uzakoniti.

Mislím, da tolmačim čustva ogromne večine Slovencev v Italiji, če izrazim živo željo, da bi se pristojne državne in deželne oblasti, skupno s političnimi silami ustavnega loka, obvezale, da bodo na osnovi posebnega statuta in avtonomije, ki sta priznana naši deželi, jamčile čimprejšnje izvajanje ter spoštovanje določil novega sporazuma, kar naj se zgodi s takšnim duhom za pravičnost, kakršnega manjšina pričakuje in si zasluži zaradi svoje lojalnosti in svojih nenehnih prizadevanj za

dialog in prijateljstvo med sosednjimi narodi.

Naša dežela, ki ji novi sporazum odpira nove poti in hkrati nalaga nove in pomembne naloge, bo morala sprejeti nove odločne ukrepe, s pomočjo katerih se bo utrdilo prijateljstvo med tu živečima ljudstvom med, deželo Furlanijo - Julijsko krajino in socialistično republiko Slovenijo še posebej, katerih prebivalci hočejo odločno stopiti na pot miru, potem ko so prestali toliko gorja v prvi in drugi svetovni vojni, za časa fašizma in nacizma in po slavni narodnoosvobodilni vojni. Prebivalci hočejo mirno sožitje, prijateljstvo, sodelovanje, zlasti na kulturnem in gospodarskem področju.

Zaradi tega — je zaključil svetovalec Drago Štoka — ugodno ocenjujemo izjave predsednika Comellija in upamo, da dežela ne bo razočarala Slovencev v njihovih pričakovanjih.

Odkritje spominske plošče zavednemu Barkovljanu

Enotni antifašistični odbor v Barkovljah bo v soboto, 11. t.m. ob 17. uri v ulici Bovedo odkril spominsko ploščo padlemu domačinu Mariu Matjašiču - Milanu. Ob tej priložnosti nam je odborov predsednik Stanko Pertot poslal njegov kratek življenjski opis, ki ga objavljamo na tem mestu.

Uredništvo

Na postajališču je izstopil. Napotil se je po poti od barkovljanskega pokopališča proti domu. Nenadoma je zasluhlil nevarnost. Oster klic ga je v italijanščini pozval, naj dvigne roke. Pognal se je v tek. Začutil je strele. Kolikokrat je že bilo tako!... Zaupal je v svojo srečo in na vso moč tekal.

Toda usojeno je bilo, da je to bil njegov poldnevni dan življenja. Kamniti stebri železniškega viadukta so se mu pred očmi zvrtili. Obležal je. Na oči mu je legla težka megla, potem je umirajoče zenice prekrila črna noč. Umrl je na poti v bolnišnico, kamor so ga morilci naglo odpeljali, da bi mu poslednji trenutek z mučenjem iztrgali kaj tega, kar bi bili tako radi vedeli.

Tako je pred tridesetimi leti, 13. februarja 1945, junaško padel eden najbolj bleščečih predstavnikov tržaškega protifašističnega boja, Mario Matjašič — Milan. Rojen leta 1907 v Barkovljah, v družini zavednega slovenskega delavca, je že zgodaj kazal veliko nadarjenost in prodornost duha. Z lahkoto bi bil nadaljeval uspešno šolanje. Izučil se je za mizarja, ker v skromni družini ni bilo sredstev. Kmalu ča je življenje privedlo v vrste komunistov. Postal je zaveden proletarec, preizkušen ilegalec, pokrajinski funkcionar komunistične mladine. Kot tak se je 1. 1930 udeležil kongresa komunistične mladine Italije, ki je bil v Švici. Kmalu potem se je z drugimi Barkovljani znašel pred posebnim sodiščem. Obsojen je bil na osem let ječe. Po prestani kazni so ga poslali — podobno kot druge državi nevarne ljudi — v tako imenovani »battaglione speciale« v Aquilo.

Po kapitulaciji 8. septembra se je vrnil v Trst in se takoj vključil v osvobodilno gibanje. Poverjene so mu bile važne naloge v OF. Opravljal jih je uspešno, požrtvovalno in pogumno. Oni, ki so ga poznali, vedo povedati, da so bili kot prevzeti od njegovih nenavadnih človeških in revolucionarnih kvalit. Bil je topel človek, poln dejavne radoživosti, razumevajoč do ljudi in tovarišev, a obenem nepopustljiv v izpolnjevanju revolucionarne dolžnosti.

Franc Čehovin - Rado, takratni namestnik komandanta mesta Trst, se ga takole spominja: »Matjašiča sem spoznal, ko sem prišel v Trst, da bi prevzel dolžnost namestnika komandanta mesta. Dotlej je to funkcijo opravljal on. Štejem si v veliko čast, srečen sem, da sem nekoč poznal in sodeloval s tem izrednim človekom. V Trstu je bil nenadomestljiv, njegove izgube nismo več mogli nadomestiti. Kakšen čudovit človek, kakšen borec je bil! Občudoval sem njegovo znanje. Bil je samouk, njegova visoka šola so bili revolucionarno delo, fašistične ječe in življenje samo. Hkrati pa je ostal skromen, enostaven, vseskozi prisrčen. Bil je lik visokozavednega delavca in velik junak.«

Ob trideseti obletnici osvoboditve mu v Barkovljah, njegovemu rojstnemu kraju, te dni odkrivamo spominsko ploščo. Naj demokratičnim množicam Trsta za vedno budi spomin nanj, na njegov sijajni zgled rodoljuba in revolucionarja. In naj v mladih generacijah drami zavest, kako je treba živeti, delati in se boriti, kako je treba tudi umreti v boju za bolj človeški, pravičnejši svet.

ŠTUDIJSKI SEMINAR SLOVENSKE SKUPNOSTI

Naše bralce ponovno obveščamo, da bo Slovenska skupnost priredila celodnevni študijski seminar v Števerjanu, ki bo dne 19. t.m. (in ne 11. t.m., kot smo pomotoma javili v prejšnji številki). Začetek je ob 9. uri.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

30 LET NEPREKINJENEGA DELOVANJA OTVORITVENA PREDSTAVA

ANTON LESKOVEC

D V A B R E G O V A

Drama — iz življenja beračev — v 2 delih
Po dramaturški redakciji M. Beline priredil
Jože Babič

V sredo, 15. oktobra ob 20.30 Abonma red A
premierski

—o—

JAVNO ZBOROVANJE SVETOIVANSKE KONZULTE

Svetoivanska rajonska konzulta sklicuje v ponedeljek 13. oktobra ob 19. uri javno zborovanje o šolskih gradnjah na svojem območju. Zborovanje bo v župnijski dvorani pri Svetem Ivanu, ulica San Cilino 101.

NAŠE ŠOLE LETOS

Po začasnih podatkih je vpisanih po vsej državi skupno 11 milijonov učencev in dijakov, v deželi je v vseh štirih pokrajinah vpisanih 180 tisoč učencev in dijakov. Med temi je v tržaški in goriški pokrajini 3819 v šolah s slovenskim učnim jezikom in sicer 2810 na Tržaškem in 1009 na Goriškem.

Število vpisov se je na vseh slovenskih šolah letos znatno povečalo. Na osnovnih šolah na Tržaškem je letos vpisanih 1365 učencev, lani jih je bilo vpisanih 1323. Na srednjih šolah je letos vpisanih 780 dijakov, lani 723, na višjih srednjih šolah v tržaški pokrajini je pa letos vpisanih 665 dijakov, lani 582.

Poglejmo sedaj položaj v goriški pokrajini: v osnovnih šolah je vpisanih 562 učencev, lani 542, na gimnaziji in liceju v Gorici je letos vpisanih 55 dijakov, lani 50, na učiteljski letos 48, lani 47, v tečaju za vrtarice je letos 14 dijakinj, lani jih je bilo 11, na srednjih šolah je število ostalo praktično enako, letos 276, lani 277, na strokovnem zavodu za trgovino je letos vpisanih 47, nadaljnjih 7 pa se je vpisalo v četrti razred, za katerega se še ne ve če bo potr-

jen. Skupno torej 54 dijakov v primeri z lanskimi 48.

V obeh pokrajinah in na vseh šolah s slovenskim učnim jezikom se je povečalo število vpisanih v slovenske šole za 214 učencev.

Podajmo sedaj še podroben pregled po posameznih šolah (vedno po začasnih podatkih):

Tržaška pokrajina

Znanstveni licej France Prešeren, letos 180 lani 184

Klasični licej letos 85 lani 66

skupno letos 265 lani 250

Učiteljskišče Anton Martin Slomšek letos 129 lani 101

Trgovski tehnični zavod Žiga Zois letos 206 lani 186

Strokovni zavod letos 65 lani 45.

Srednje šole:

Ivan Cankar letos 102 lani 94

Rojan letos 40 lani 36

Sv. Ciril in Metod letos 96 lani 101

Katinara letos 25 lani 25

Srečko Kosovel letos 145 lani 121

Fran Levstik letos 114 lani 100

Sv. Križ letos 29 lani 28

Simon Gregorčič letos 128 lani 116

Igo Gruden letos 101 lani 102

Podatki iz didaktičnih ravnateljstev:

Sv. Ivan letos 227 lani 215

Sv. Jakob letos 185 lani 193

Dolina letos 285 lani 255

Opčine letos 386 lani 398

Nabrežina letos 282 lani 272

Didaktično ravnateljstvo Gorica, ki zavzema osnovne šole goriške in števerjanske občine, letos 332, lani 323.

Didaktično ravnateljstvo Doberdob z osnovnimi šolami v doberdobski in sovo-denski občini letos 230, lani 219.

Razstava slik »ex-tempore« KASTA

V Tržaški knjigarni je prirejena razstava najboljših slik z »ex-tempore«, ki ga je nedavno priredil krožek absolventov slovenske tržavske akademije KASTA. Vsa razstavljena dela so kvalitetna in razodevajo, kako resno jemljejo umetniki, poklicni in nepoklicni, taka slikarska tekmovanja. S svojimi deli — gre seveda za pokrajine, čeprav v različnih slogih — so zastopani na razstavi Silvano Kaucich, Franko Volk, Gaetano Lesa, Giulio Pacor, Ma-

rino Marinelli, Edoardo Pirusel, Deziderij Švara, Renato Manuelli, Robert Kocman, Fabio Villatora, Peter Volk in Massimo Villatora.

Razstavljene so tudi barvne risbe otrok, ki so se udeležili ex-tempora. Če sklepamo po njih, se niti v prihodnosti ni bati za slikarstvo na Tržaškem. Svoje res lepe risbe so razstavili Valentina Furlan, Cristian Furlan, Jordan Pisani, Manuela Zobec in Roberta Godina.

Sporazum odpira nove perspektive tudi za Gorico

Tudi na Goriškem je prejšnji teden močno odjeknila vest o skorajšnji dokončni ureditvi še odprtih mejnih vprašanj med Italijo in Jugoslavijo. Razprava v goriškem občinskem svetu in v pokrajinskem svetu je pokazala, da ne samo najširše plasti obmejnega prebivalstva, ampak tudi vse stranke ustavnega loka pozdravljajo bližnji sporazum. Zato so neofašisti in posamezni nacionalistični skrajneži ostali povsem osamljeni v nasprotovanju sporazumu, ki bo tukajšnjemu prebivalstvu, če bo dosledno uresničen, prinesel daljnosežne koristi. To je uvidel tudi goriški župan Pasquale De Simone, sicer sam istrski begunec, in odločno podprl sporazum. Slovenska skupnost v Gorici je objavila posebno izjavo, v kateri pozdravlja dokončno ureditev mejnih vprašanj med obema sosednjima državama.

V Gorici pričakujejo, da bodo po sklenitvi sporazuma končno začeli urejati nekatera nerešena vprašanja v zvezi z obmejnimi prometom med Italijo in Jugoslavijo, n.p.r. odprtje mednarodnega mejnega prehoda Štandrež - Vrtojba. Potrebno bi bilo urediti tudi mejni prehod, vsaj za prepuštnice, na Škabrijelski oziroma Erjavčevi cesti, s čimer bi bili obe Gorici neposredno povezani. Prav te dni je goriški župan De Simone dobil sporočilo zunanjega ministra Rumorja, da bo komisija za odprtje novega mejnega prehoda Štandrež - Vrtojba kmalu začela z delom. Kot kaže, pa se nikamor ne premakne zadeva v zvezi z usposobitvijo mednarodnega železniškega prehoda v Gorici za promet tudi s tretjimi državami, in ne samo med Italijo in Jugoslavijo. Govori se, da temu nasprotuje Trst, ki bi s tem izgubil precej prometa.

O sporazumu med Italijo in Jugoslavijo je te dni razpravljala tudi občinski svet v Krminu, v katerem misovci nimajo svojega predstavnika. Zato je razprava potekala brez vsakih izgredov, in je krminski občinski svet sporazum pozdravil, v upanju, da bo pripomogel k boljšim odnosom med obema državama in med obema tukaj žive-

čima narodnostnima skupnostima.

Med ljudmi so te dni krožile najrazličnejše, tudi pretirane govornice o tem, kakšne obmejne spremembe bo prinesel sporazum med Italijo in Jugoslavijo. Beneški »Il Gazzettino« je celo objavil reportažo o vasi Breg v Goriških Brdih, ki naj bi po najnovejših sporazumih pripadla Italiji. Znano je sicer, da je Italija prebivavce te vasi še po sklenitvi mirovne pogodbe leta 1947 in po priključitvi Primorske Jugoslaviji smatrala za svoje državljane in jim celo pošiljala vabila za volitve, vendar vest v beneškem listu ni resnična. Prišlo bo le do manjših popravkov meje na sektorju Medja vas - Peč (tromeja med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo), in sicer pri Mirnu, kjer bo tamkajšnje pokopališče, ki je bilo z državno mejo nesmiselno presekano na dvoje, verjetno v celoti pripadlo Jugoslaviji, vrh Sabotina bo pripadel Italiji, manjši popravki bodo opravljeni tudi na področju Kolovrata.

Za slovensko narodnostno skupnost v Italiji pa je seveda najvažnejše vprašanje, kaj ji bo prinesel pozitivnega novi sporazum. Kot znano, bo Posebni statut, ki je veljal le za tržaško ozemlje, s podpisom sporazuma prenehal veljati, v veljavi pa bodo ostali vsi dosedanji ukrepi v korist slovenske manjšine, reševanje ostalih odprtih vprašanj pa naj bi potekalo tako, da ne bi bile okrnjene obveznosti, ki izhajajo iz Posebnega statuta. Kot je razvidno iz časopisnih poročil, se prihodnje urejanje manjšinskih vprašanj Slovencev v Italiji ne bo več obravnavalo ločeno na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji, s čimer se obetajo boljše možnosti za uveljavitev globalne zaščite Slovencev v Italiji, o kateri govori že več zakonskih predlogov, ki čakajo razprave v rimskem parlamentu. Vendar je kljub vsemu povedanemu potrebna previdnost, kajti ob vseh mednarodnih dogovorih je ključ do končne rešitve v rokah italijanske vlade in je odvisen od politične volje odločujočih dejavnikov v Rimu.

Pisma uredništvu:

Spoštovano uredništvo!

Sem reden poslušalec Radia Trst A in rubrike Glasba po željah. Oprostite moji radovednosti, toda zares bi rad vedel, zakaj so po tolikih letih zamenjali siglo te oddaje? Ali ni postala po tolikih letih, ko smo jo poslušali vsak dan, kot nekak predznak postaje same? Ali nima tudi Italijanska radiotelevizija (ali pa tudi ljubljanska) leta in leta isto siglo za svoja poročila in za nekatere druge oddaje?

L. L.

Spoštovani godspod urednik!

Dovolite mi, da Vaše bralce in slovensko javnost opozorim na dogodek, ki se mi zdi povsem neopravičljiv in nedopusten. Žal mi je, da moram zapisati točno ime društva, ki je dalo pobudo za ta zapis. Vendar pa mislim, da bo vsak razumel, da ne gre za kako slepo jezo ali podtikanje, ampak za golo užaljenost.

Slovensko opensko društvo POLET, ki je aktivno in je tudi sprožilo že marsikatero pametno pobudo in razgibalo slovensko mladino na Opčinah, je pred kratkim na svojem sedežu v Konkonelski ulici dalo napisati v živo rdeči barvi naslov »Športno društvo — Circolo sportivo Polet«. Vrle odbornike tega društva sprašujem, za koga je ta lepi napis v italijanščini? Za slovenske člane tega društva? Za poštarja ali za uslužbenca Acegata, ki sta morda tudi Slovenca? Jasno je, da se Slovenci borimo za dvojezičnost, vendar pa ne na taki ravni, da bi svoje domove prekrščevali. Če pa je društvo postalo čez noč fratelančno, v redu. Toda prav bi bilo, da bi odbor objavil točne podatke, koliko ima italijanskih članov, zaradi katerih je moral biti napis tudi v italijanščini.

Če pa ima to društvo postati kaka peta kolona za poitalijančevanje slovenskih otrok, bi bilo bolje, ko ga ne bi bilo. Dobro se še spominjam, kakšen vik in krik je bil na Opčinah, ko je šlo za nekaj ur poučevanja glasbe v Finžgarjevem domu na Opčinah, ko bi nekaj lekcij morala prevzeti italijanska učiteljica. Morda je bila gonja upravičena. In takrat italijanska učiteljica glasbe na Opčine ni prišla. (Vendar pa je isto učiteljico potem mirno sprejela v službo Glasbena matica. In oglasil se ni nihče.) Toliko za vaše bralce in za slovensko zgodovino Opčin, ko bo izšel njen drugi del.

Sledi podpis

—○—

SEJAM BENEŠKE PJESMI NA LJESAH

V nedeljo, 12. t.m., bo na Ljesah pri telovadnici »Sejam beneške pjesmi«, na katerem bodo izvedli devet novih pjesmi domačih skladateljev ob spremljavi ansambla »The New Diamonds«. Sledi humoriistični skeč »Tinac an Matevs«. Prireditve, ki se bo pričela ob 14.30, je pripravilo Kulturno društvo »Rečan« iz Ljes - Grmeka.

Športno društvo Grmek organizira iste dne netekmovalni 10-kilometrski pohod. Odhod s športnega igrišča je ob 9. uri.

—○—

V Rimu so hoteli naročeni morilci izvršiti »smrtno obsodbo« nad čilskim begunskim krščansko-demokratskim politikom Bernardom Leightonom in njegovo ženo Anito. Oba sta bila hudo ranjena. Naročeni umori diktatur nad nasprotniki v begunstvu postajajo že sistem, ki vzbuja zaskrbljenost.

Dva slovenska avtorja v reviji »Iniziativa Isontina«

V Gorici je izšla revija »Iniziativa Isontina«, označena za čas od maja do septembra 1975. V njej smo zasledili tudi dva članka slovenskih avtorjev: Jožef Šavli je napisal prispevek z naslovom »Gorizia porta orientale«, Andrej Bratuž pa razpravo »Filosofi sloveni del Goriziano«, v kateri piše o Jožefu Petru Misleju (1781-1840), Antonu Mahničju (1850 - 1920) in Klementu Jugu (1898 - 1924).

Od ostalih člankov naj omenimo razmišljanje o pristanišču v Trziču (Maurizio Gidoni), Sergio Mogorovich piše o trgovini na Goriškem, Fulvio Monai pa o retrospektivni razstavi goriškega slikarja Vittoria Bollaffia, ki je sedaj odprta v palači Attens v Gorici. Opozorimo naj še na

s simpatijo napisan članek Giannija Ciuffarina o fotoamaterjih v Sovodnjah, ki so pred časom priredili uspešno fotografsko razstavo v Sovodnjah in ob tem izdali tudi ličen katalog. Želeti je, da bi se v reviji pojavljalo še več slovenskih avtorjev in da bi odslej bolj sistematično sledila tudi slovenskemu kulturnemu življenju.

—○—

PEVSKI VEČER V MIRNU

V soboto, 11. t.m., bo v obnovljenem Kulturnem domu v Mirnu pri Gorici pevski koncert, na katerem bodo nastopili Goriški oktet, moški pevski zbor iz Slovenskih Konjic in domači moški pevski zbor. Zacetek ob 19.30. Vljudno vabljeni!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Lev Detela nam je povedal

Letošnje poletje se je v Trstu mudil pisatelj Lev Detela, ši živi na Dunaju. V zanimivih razgovorih smo mu zastavili nekaj vprašanj o književnosti, literarnem delu in kulturnem posredništvu.

Gospod Detela, tukaj je manj znano, da v zadnjih letih opravljate na nemškem kulturnem prostoru nekako posredniško literarno vlogo. V reviji »Pannonia«, ki izhaja na Dunaju, oziroma v Avstriji, a je bila na prodaj tudi v naši slovenski Tržaški knjigarni, ste na primer v 4. številki letnika 1974 objavili pesmi Stanka Majcna v nemškem prevodu, a tudi razmišljanje o njem. Kaj nam lahko o tem literarnem posredništvu poveste?

LEV DETELA: V zadnjih letih je opaziti vidnejše zanimanje za slovensko literaturo ne le v Avstriji, temveč tudi v Švici in Nemčiji — in celo v nekaterih drugih zahodnih deželah z dolgo literarno tradicijo. Življenje na Dunaju sredi popolnoma nemškega okolja me je že po naravni nujnosti vedno znova postavljalo pred vprašanja dvojezičnosti, oziroma tujejezičnosti. Čeprav nisem nikoli opuščal literarnega pisanja v slovenskem jeziku, sem se vendarle vedno znova in vedno z večjim uspehom poskušal v nemščini. Tako niso začele po časopisih in revijah izhajali le moje literarne stvari v neemščini, temveč tudi moje informacije o slovenski kulturi, o slovenskih mislecih, pisateljih in pesnikih.

O kom ste na primer pisali?

LEV DETELA: Zelo veliko razumevanja za vprašanja slovenske literature, oziroma jugoslovanskih književnosti, je na primer pokazal švicarski dnevnik »Die Tat«, ki izdaja ob koncu tedna obsežno kulturno prilogo. V tej prilogi sem od leta 1970 med drugim objavil razmišljanja in literarne eseje o Edvardu Kocbeku (25. aprila 1970), o Francetu Balantiču (28. novembra 1970), o Josipu Murnu (30. januarja 1971), o Ivanu Cankarju (1. maja 1971), o slovenskem pesništvu od začetkov do danes na sploh (31. julija 1971), o pisateljstvu v Sloveniji (21. oktobra 1972), o novi slovenski literaturi, kakor jo prikazuje revija slovenskega PEN-kluba in slovenskega pisateljskega društva »Le Livre Slovence« (12. aprila 1974), o literaturi koroških Slovencev (8. februarja 1975), o Stanku Majcnu (8. marca 1975 — o tem sem pisal tudi v »Pannoniji«) ali pa o duhovni in politični podobi Edvarda Kocbeka v luči najnovejših dogodkov (13. junija 1975). Seveda pa bi bilo napak misliti, da sem v »Die Tat« pisal le o slovenski književnosti. Predstavil sem tudi nekatere pomembnejše dosežke drugih jugoslovanskih književnosti. Med drugim sem pisal o Njegošu, o stari hrvaški književnosti, a tudi o najnovejših srbskih in hvaških pisateljih. V istem časopisu pa sem objavil tudi črtice, krajše novele in pesmi.

Ste pisali o slovenski literaturi morda tudi v nekaterih drugih časopisih na nemškem prostoru?

LEV DETELA: Večkrat sem se oglašil v pomembnem ziriškem tedniku »Die Weltwoche«, kjer sem bil že od leta 1964 vedno znova zaželen gost. Takoj na začetku tega sodelovanja v »Die Weltwoche« pa sem že moral poročati

o težavah v slovenski kulturi, saj so tedaj ravno uknili revijo »Perspektive«, ki je bila verjetno najpomembnejše slovensko duhovno dejanje po letu 1945. V »Die Weltwoche« sem seveda večkrat pisal o novih slovenskih in jugoslovanskih dogodkih, pisal pa sem tudi o pomembnejših slovenskih avtorjih, na primer o dramatik Slavku Grumu (5. junija 1970); ta esej je vzbudil precej pozornosti, v Grumovi odtujitvi, osamljenosti, bolečini in agresiji so videli pomembnega oblikovavca in važnega evropskega duhovnega ustvarjalca. Seveda pa sem o Slovencih in njihovi kulturi poročal tudi drugod, na primer v dunajski reviji »Literatur und Kritik«, kjer sem med drugim objavil obširen zapis o Ivanu Cankarju in njegovem orisu nekdanjega Dunaja. Za dunajski dnevnik »Die Presse« sem prispeval več literarnih kritik. Tam sem med drugim pisal o pesniku Tomažu Šalamunu.

Menite, da je tako posredniško delo koristno? Ali je sploh možen izrazitejši prodor v tuja kulturna območja?

LEV DETELA: Zavedati se moramo, da živimo v dokaj razgibani dobi, v dobi občutnih premikov, migracij in pretresov. Ne moremo si več samozadoščati, temveč si moramo za globalnejše bližanje k resnici, za izrazitejše soočanje s seboj in z narodno kulturo, iskati partnerjev, poročevalcev iz drugih kulturnih območij. Kot lahko križanje v biologiji rodi boljši in lepši sad, tako vodi tudi premissljeno križanje v kulturi do novih duhovnih in človeških spoznanj, do novih možnosti za lastno literarno delo. Zdi se mi, da smo v tem oziru večkrat preveč pasivni, premalo odprti, spontani in sproščeni, skratka premalo liberalni, tako da se nam večkrat kie zapre, kot pa odpre. To ni dobro in slabi literarne možnosti, slabi pa tudi kulturno dinamiko naroda.

Še smo prav razumeli, ste za čim večjo duhovno odprtost?

LEV DETELA: Ne le odprtost, temveč tudi strpnost. Podoba pa je, da se vse prevečkrat srečujemo z nekakšnim ostrim janzenizmom. Seveda tu ne mislim toliko na ta religioznokatoliški pojav iz prejšnjega stoletja, preje mislim na neprizanesljivo janzenistično mentaliteto tukaj in danes, ki jo določeni politiki izrabljajo za svoje prisile.

Ali ne grozi vaši literarni drži, vašemu literarnemu delu nekakšen razkroj, oziroma samorazkroj. Kaj se ne boste razdali v svet, pri tem pa izgubili svojo lastno duhovno slovensko substanco?

LEV DETELA: Mislim, da tako na problem ne smemo gledati. Saj ne gre za to, da izgubimo, namreč tisto, kar je kvalitetno, temveč za to, da pridobimo h kvalitetnemu še več kvalitetnega. Ob tem je seveda prav, da slabo izgubimo. Recimo tisti janzenizem, tisto nestrpnost in ostopost.

V slovenski literaturi je gotovo vrsta zelo kvalitetnih in vznemirjajočih pojavov. Na te pojave sem vedno znova v esejih o Kocbeku, Majcnu, Cankarju, Balantiču opozarjal. In prav ti pojavi so pritegnili pozornost tujega literarnega občinstva. V reviji »Das Pult«, ki izhaja v Avstriji, lahko v številki 31 leta 1974 prebe-

rete, da sem nemško javnost vedno znova seznanjal »z nezlomljivo vitalnostjo slovenskega duhovnega prostora«. Torej vendar tudi druga stran medalje, pozitivnejša, koristna stran.

Kaj vos je pri Cankarju, Balantiču, Grumu privlačevalo?

LEV DETELA: Privlačevala me je njihova posebna duhovna nastrojenost, njihovo kljubovanje, kljubovanje na robu, njihovi zlomi, pesimizmi in krize, ki so vedno znova rasli tudi v dobrohotnejšo vero v boljše, a se nato vedno znova opotekali pod agresijami, ožinami, prisilo. Opisoval sem torej samorastništvo in kritično upornost, kljubovalno vztrajanje, čudaštvo na robu. Opisoval sem izjemne pisatelje, pisatelje-posebneže, ki so prav zaradi svojega posebnega eksistencialnega položaja napisali posebno literaturo. Ta posebna literatura vznemirja in priteguje tudi tujce. O tej literaturi vedno znova govorim kot o MODELU nove literarne hoje.

Torej vidite tudi pri svojem pisanju podobne izhodiščne točke, podobne perspektive in cilje?

LEV DETELA. Morda? Zakaj ne, a o sebi v tem kompleksu ne bi bilo najumestneje govoriti.

Znano je, da ste leta 1973 v Darmstadt objavili nemški prevod svoje knjige Izkušnje z nevihtami. Ali je nemška javnost to knjigo ugodno sprejela?

LEV DETELA: Knjiga je doživela vrsto ocen in priznanj. O njej so pisali v znanih časopisih *Ded Bund* (Bern), *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (Frankfurt), *Die Presse* (Dunaj), *Deutsche Tagespost* (Würzburg), *Die Zeit* (Hamburg), *Kölnischer Tagesspiegel* (Celovec), *Kulturberichte* (Dunaj), *Das Menschenrecht* (Dunaj), v revijah *Das Pult*, *Podium* (obe v Avstriji), *Unio* (Saarbrücken) ali *Die Horen* (Hannover) (Dalje na 7. strani)

—o—

RAZSTAVA HANSA HARTUNGA

V galeriji Forum v Trstu razstavlja od 6. do 19. oktobra znani nemški slikar Hans Hartung, ki pa živi v Parizu. Leta 1935 je zbežal iz Nemčije, kjer je hitlerjanski režim zatiral človeške in državljanske svoboščine in si skušal zasužnjiti tudi umetnost. Nastanil se je v Franciji. Leta 1943 je moral iz južne Francije pobegniti v Španijo, kjer so ga zaprli, po sedmih mesecih pa izpustili. Odšel je v Afriko in se prijavil v tujsko legijo, s katero se je nato boril proti nacistom ter bil na fronti v Alzaciji hudo ranjen. L. 1968 je bil imenovan za komendantorja častne legije.

IZŠLA JE 19. ŠTEVILKA »MLADJA«

Izšla je nova, 19. številka koroške revije »Mladje«. V njej sodelujejo Florjan Lipuš, Peter Turrini, Gustav Januš, Olga Vouk, Franc Serajnik, Valentin Polanšek, Jozi Turk, Pavel Zdovc, Janko Messner in Jože Stefan.

—o—

Na Univerzi v Torontu je zadnji čas priredil razstavo svojih del slovenski slikar Božidar Ted Kramolc, ki biva v Kanadi.

Kipar France Gorše bo odpotoval v kratkem v Kanado, da dokonča neka že začeta dela. Doma v Svečah na Koroškem je odprl lastno umetniško galerijo, ki jo je uredil iz starega skednja.

Izšla je oktobrska številka »Ognjišča« z zanimivo in aktualno vsebino.

Sodobno kmetijstvo

Stališče za ureditev velikih hlevov za rejo mlekaric

1.

Med vzroki, da postaja živinoreja manj zanimiva, zasluži precejšnjo pozornost tisti, ki se nanaša na zahtevo po stalni človekovi prisotnosti. Živino je treba oskrbeti vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih. Taka delovna obremenitev pa mlajšim generacijam ni več po godu. Tudi oni želijo živeti kot ostali sovrstniki in torej imeti kdaj prost konec tedna in letni dopust ali pa možnost se za nekaj dni oddaljiti od doma. Srednje, zlasti pa manjše kmetije opuščajo živinorejo največ iz tega vzroka.

Razumljiva so zato prizadevanja po ustanavljanju zadružnih in skupnih hlevov. Taka prizadevanja so tudi med zamejskimi živinorejci živa, saj doživlja prav v naših razmerah živinoreja hudo krizo z izrazitim padcem živinorejskih obratov. Žal niso javne oblasti pokazale vsega potrebne zanimanja in zavzetosti, ki bi jo pereč problem zaslužil. Za zdaj je dograjen le zadružni hlev v Jamljah, tisti v Praprotnu v devinsko-nabrežinski občini se nahaja sicer v zaključni gradbeni fazi, toda v hudih težavah zaradi podražitve gradbenih stroškov, ki so v primeri s predvidenimi izdatki močno narasli, pobuda živinorejcev iz dolinske občine za izgradnjo hleva za rejo na prostem ni naletela na pozitiven odziv pri kmetijskih deželnih uradih, zaradi vsega tega se glavnina živinorejcev pri nas, ki bi tudi rada preusmerila svojo rejo na sodobnejše zadružne oblike, sita čakanja, odločajo za opuščanje živinoreje v čedalje večjem številu. Po našem bi kazalo podpreti težnje živinorejcev mnogo odločneje, treba bi bilo tudi v okviru občinskih svetov in drugih forumov govoriti o tem in tako začeti širšo javno razpravo. Živino reja ima v kraškem svetu pomembno vlogo, saj je kraški svet komajda primeren za druge oblike kmetovanja, razen tega pa daje živinoreja izrazit prispevek k ohranjanju tipične podobe naših krajev in krajin.

Da bi pa prizadevanja po novi ureditvi živinskih hlevov za rejo krav mlekaric

šla vštric z najnovejšimi spoznanji znanosti in živinorejcev po svetu, zlasti tistih, ki delajo v podobnih razmerah kot naši, smo se odločili posredovati nekaj takih spoznanj in izkušenj, do katerih so prišli strokovnjaki Kmetijskega inštituta Slovenije, ki so zajeli v svoja raziskovanja celotno slovensko ozemlje. Njihovi izsledki so v mnogočem zanimivi tudi za nas. Oglejmo si podrobneje nekatere.

Paša in zelena krma

Paša za krave ima pri velikih hlevih svoje mesto tam, kjer so površine manj primerne za druge načine pridelovanja krme, kar velja posebej za kraški svet. Pašo je možno organizirati za največ 200 krav in to v dveh ločenih čredah po 100 glav. Pri tem pa ne sme paša biti oddaljena za več kot 1,5 km od hleva, do pašnikov treba priti po utrjenih dogonskih poteh, pašnik treba urediti tako, da je možna racionalna mehanizacija za občasno košnjo in nego, predvideti in poskrbeti je treba za občasno zboljšanje pašnikov z novo setvijo. Z dobro organizacijo je možno zagotoviti dotok kvalitetne zelene krme za vso rastno sezono. Treba je zato razen travnikov imeti na razpolago tudi njive za pridelovanje krme. Imeti je treba tudi primerno strojno opremo za spravilo zelene krme tudi v manj ugodnih vremenskih razmerah (dosuševanje sena, dehidracija, siliranje).

Siliranje trave

Siliranje trave je zahteven postopek, boljše se je usmeriti na pridelovanje koruzne silaže v celoti, seveda kjer je to mogoče. Obrati z obsežnimi travnimi površinami, kot to velja za kraški svet in na splošno za gorski svet, pa se siliranju trave ne morejo izogniti. S stališča ugodne fermentacije, krmljenja in odvzema silaže, naj bo trava primerno uvela in kratko rezana. Za ugoden odzem je dovolj, če je trava zrezana na dolžino 3 cm. Za spravilo travne silaže so z določenimi dopolnili uporabni tudi stroji za spravilo koruzne silaže. Popolnoma sveža ali zelo malo uve-

la trava se ugodno silira samo z dodajanjem sredstev za njeno konserviranje. V poštev pridejo koritasti silosi, čeprav so s stališča fermentacije manj ugodni kot stolpni. Pri celoletnem krmljenju silaža iz lucerne ter travno-deteljnih mešanic naj bi imeli prednost hermetično zaprti stolpni silosi, pri siliranju travniške krme pa koritasti z bočnimi rampami, s katerih je mogoče hitro in brez zastojev zvracati prikolice.

(dalje prihodnjič)

—o—

Lev Detela...

(Nadaljevanje s 6. strani)

ver). Odlomke iz knjige so tiskali v različnih revijah in časopisih in oddajali v radiu, na primer v radiu Bremen in v dunajskem radiu. V teh kritikah in poročilih govore recenzenti o moderni, nenavadni literaturi, o »zanikavni konvencionalnega« (Vintila Ivanceanu), o »groteskni klovneriji in klasični ironiji« (Michael Guttenbrunner), o »nenavadni literaturi« (Klaus Sandler). In podobno. Prejel sem že tudi dve literarni nagradi za prozo, leta 1970 v Tübingenu in leta 1974 v Münchnu. To me je opogumilo, da bom oktobra izdal novo knjigo v nemščini, tokrat že v nemščini napisano. Imenovala se bo *Legende o očetu* (Legenden um den Vater). Istočasno pa nadaljujem z objavljanjem tudi nemških leposlovnih prispevkov in s prevodi iz slovenščine v revijah *Literatur und Kritik*, *Podium*, *Das Pult*, *Sandhur*, *Die Horen*, *Integration*, *Unio*, *Literatur/Manuskript*, *Zet*, *Luxemburger Quartal*, in v časopisih *Die Weltwoche*, *Die Tat*, *Der Bund*, *Basler Nachrichten*, *Stuttgarter Zeitung*, *Heilbronner Stimme*, *Rhein-Neckar Zeitung*, *Südwest Presse*, *Rheinische Post*, *Kärntner Tageszeitung*, *Die Presse*, *Arbeiter Zeitung* in drugod, a tudi v radijskih postajah. V zadnjih letih sem v časopisih, revijah, a tudi antologijah, objavil okrog 160 prispevkov v nemščini, precej pa jih je objavila tudi moja žena Milena Merlak. Vendar to ni bilo pisanje, ki bi bilo le sebi samega namen. To je bilo NAČRTNO PISANJE, ki je odprlo tujemu bralcu vsaj delno vpogled v slovensko duhovno ustvarjanje nasploh. V tem smislu se v zadnjem času trudimo, da bi intenzivirali še delovanje v angleškem prostoru. Objave mojih pesmi v *The Malahat Review* (Kanada) in prispevkov o Kocbeku v *The Nation* (New York) ali pa v *Index of Censorship* (London) to naše prizadevanje samo podčrtujejo.

Pripravljate tudi kaj novega slovenskega?

LEV DETELA: V Tinjah na Koroškem v kratkem izidejo moja razmišljanja *Duhovni ogenj naj večno gori*. Ta ogenj naj gori v našem slovenskem prostoru tradicionalni in moderni literaturi, gori pa naj povsod po svetu, saj ga res rabimo. Ta ogenj mora biti močnejši od mrzlih vetrov, ki se tu in tam sprostitjo in skušajo uničiti nežno cvetje poezije, drzno drevje svobodne misli.

—o—

13. oktobra bodo predvajali v Nemškem kulturnem inštitutu v Trstu za stoletnico rojstva Thomasa Manna barvni dokumentarni film o njegovem rojstnem mestu Lübecku in film »Buddenbrooki«, po njegovem romanu z enakim naslovom.

Lep uspeh je doživela s svojo razstavo v Slovenski hiši v Buenos Airesu tamkajšnja slovenska slikarka Bara Remec.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Korsic

Anton Korsic

Oprema
za terase in vrtove

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

Dekle z zaprtimi očmi

39

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

Bralcu, ki količkaj pozorno spremlja to našo rubriko, gotovo ni ušel eden od njenih glavnih namenov: prikazati največje šahiste vseh časov (veličina je nadčasovna) v njihovih delih.

Pristop k šahu preko šahistov je upravičen. Vsak šahovski velikan je izrazil na šahovnici nekaj, česar vsi drugi niso. Z izrazom, privzetim iz literarne kritike: vsakdo izmed njih je imel svoj osebni slog.

Takšno, individualistično obarvano naziranje, tako značilno za našo dobo (v Mezopotamiji pred štiritisoč leti umetniki niso sploh podpisovali svojih del), ni edino. Poleg osebne note vsebujejo šahovske partije še obče značilnosti: tematiko in motiviko. Primerov za oboje ne manjka in doslej jih ni, hvala Bogu.

Nekoliko manj od drugih je mogoče obdelan motiv odskočnega šaha. S sorodnim odskočnim šahom ima skupnega to, da je običajno treba z odskokom napadeno figuro (tu damo, tam kralja) umakniti. Vsaj ta razlika pa je med njima: kralj ne more vzeti napadalca, dama ga lahko. Gledano iz drugega tabora — tistega, ki odskoči — lahko rečemo, da z odskočnim šahom igralec na splošno tvega manj kot pa z odskočnim šehom. V skrajnem primeru mora tu biti pripravljen na žrtev odkrite figure. Ta se da opravičiti le, če figura, ki odskoči, opravi koristno delo.

Na tak odskočni šeh naletimo v spodnji partiji (Amsterdam, 1922), kjer da šeh z odskokom lovca nepodprta črna trdnjava. Ker se bela dama nima kam umakniti, mora vzeti črno trdnjavo. Izkupiček: črni izgubi trdnjavo, pridobi pa tempo, v katerem postavi odskočno figuro — lovca na polje, odkoder v sodelovanju s preostalima figurama splete belemu matno mrežo.

EUWE - RETI

Obramba dveh skakačev

1. e4 e5, 2. Sf3 Sc6, 3. Lc4 Sf6, 4. d4 (drugo nadaljevanje je tu. 4. Sg5) ed4.; 5. 00 Se4.; 6. Te1 d5, 7. Ld5: Dd5.; 8. Sc3 Da5, 9. Sd4? (beli hoče okrepiti običajno nadaljevanje 9. Te4: +, a brez uspeha) Sd4.; 10. Dd4: f5.

To je razlog, da je inovacija belega (9. Sd4.) slaba: črnemu uspe začasno ohraniti nadzorstvo nad poljem e4 (11. Se4:?? Del mat).

11. Lg5 Dc5!

Verjetno je beli računal le na 11. ... Lc5, kar bi mu omogočilo 12. Te4: + fe4.; 13. Dg7: Tf8, 14. Se4: in beli napad bi moral prodreti.

12. Dd8+ Kf7, 13. Se4: fe4.; 14. Tad1 Ld6! (prvi od obeh odskočnih šehov v partiji, kateri stane črnega kvaliteto. Dobiček! Nerodna lega bele dame.); 15. Dh8: Dg5:.

Grozi smrtonosni odskočni šeh 16. ... Lh3 z dodatno matno grožnjo na g2.

16. f4 Dh4 (bela dama je sedaj popolnoma ujeta, čeprav še ni napadena),

17. Te4: Lh3!

Drugi odskočni šeh. Če sedaj 18. g3, sledi 18. ... Dh5 in prejšnjim grožnjam se pridruži še

19. ... Dd1+.

18. Da8: Lc5+, 19. Kh1.

Ali 19. T4d4 Ld4: +, 20. Td4: Del mat.

19. ... Lg2: +, 20. Kg2: Dg4: . Beli se vda.

Ne gre za izgubo figure, ampak za mat:

A) 21. Kh1 Df3 mat.

B) 21. Kf1 Df3: +, 22. Ke1 Df2 mat.

Spočetka so bili vsi zadovoljni, celo kuharica, ki v resnici navadno ni pripisovala nobene važnosti sobi, v kateri se ni skoro nikoli mudila, posebno ne poleti in na kmetih.

Ko pa je bil odšel gospod Hughe z gospo malo pogledat na strmo obalo... in ko je bila Melanija videla svetlo in veselo sobo, ki je bila pridržana za Marijo Durand, se je na mestu silovito raztogotila in Celestin je menil kot vedno, zaradi svoje slabotnosti, da se ji mora pridružiti.

»Tako,« je vpila Melanija, »meni..., ki sem že toliko let pri hiši..., meni, ki sem poštena..., meni, ki se ubijam..., meni ki z eno besedo crkavam pri tem, ko jih branim, meni dajo najbolj smrdljivo sobo cele vile in dajo najlepšo komu...? Zakaj, Celestin, saj vi končno poznate položaj... Saj veste... ali bolje ne... še ne veste, kaj je Marija Durand...«

»Res je...«, odvrne Celestin.

»No, stvar je sila enostavna..., če mi ne dajo druge sobe in sicer še danes, se odpeljem še nocoj z vlakom nazaj!«

Tudi Marija je bila šla pogledat morje. Poznala je dobro Sredozemsko morje, manj pa Atlantsko. Tisti večer je bilo morje veličastno. V daljavi je zahajalo sonce liki ognjena hostija in rdečilo grebene valov; in na nebu sta se dvigala na vsaki strani kot velikanski bakli dva zlata oblaka, v katerima je svetloba izčrpavala vso čarobnost svoje palete.

»Ah, kako je vendar to lepo!...« je govorila Marija sama pri sebi...

Za nekaj trenutkov se zatopi v gledanje. In to gledanje je sladko in je že tolažba za marsikaj. Pred seboj vidi prijetno poletje, ko bodo manj drug na drugem in se bo njena duša, ki tako ljubi naravo, končno nekoliko odpočila.

Nato se počasi vrata preko zelenih travnikov, trga cvetice, gleda pasočje se močne krave in razmišlja, da je narava res naša prijateljica..., velika prijateljica!

S cveticami v nedrih, z nasmehom na ustnicah, z vztrajno veselostjo..., z veselostjo kljub vsemu v očeh in skorajda tudi v srcu odrine dekle vrata v vilo, da bi šla pripravljat mizo; kar se postavi pred njo Melanija v vsej širokosti, s prekrizanimi

rokami, kolikor pač dopušča njena obilnost, vsa napeta od zamere in zgražanja.

»No, vi se pa res lahko pobahate, vi, da ste spretni! Kako ste vendar to dosegli...? Kakšne spletke ste pač zasnovali, da so vam prisodili najlepšo sobo v hiši...?«

(Dalje)

—o—

(Nadaljevanje s 3. strani)

POLOŽAJ NARODNIH MANJŠIN SE NI IZBOLJŠAL

3) na preseljevanje kurdskega (in arabskega) prebivalstva v nekaterih okrajih neavtonomnih dežel, v naftnih okrajih in pa v okrajih, ki se štejejo na strateško pomembne. Ti premiki prebivalcev so — ne glede na razloge, s katerimi jih oblasti opravičujejo — nedvomno huda kršitev pravic zainteresiranih prebivalcev.

Č) V AVSTRIJI zelo pazljivo spremljamo položaj koroških Slovencev, ki je še zmeraj zaskrbljujoč. AIDLCM je v tesnem stiku z najvišjimi predstavniki te dežele za doseg kulturnih pravic Slovencev; hkrati AIDLCM predlaga, da bi sporazumno z državnimi predstavniki — poslala svojo komisijo na sam kraj.

D) V ITALIJI: Od kongresa v Ustaritzu ni nobene spremembe glede jezikovnih manjšin. V hudi nevarnosti so posebno tiste manjšine, ki niso priznane kot take, na primer: Slovenci v Videmski provinci niso priznani kot slovenska manjšina, medtem ko tržaški in goriški so. Tudi zato, da skušalo spremeniti položaj manjšin, je A.I.D.L.C.M. poslala marca in aprila 1975 preiskovalno komisijo v Kalabrijo, poročilo, ki ga je ta komisija pripravila, pa bo AIDLCM poslalo italijanski vladi.

Za izvršni odbor
Generalni sekretar
Georges Costa

TUDI SAMI MORAMO BITI AKTERJI

so izrednega pomena za nadaljnji razvoj naše manjšine.

Z novo pogodbo se torej odpirajo nove perspektive, ki utegnejo zamejskim Slovcem ogromno koristiti, če se bodo znali v dogajanje primerno vključiti in tudi sami postati pobudniki in realizatorji novih idej, se pravi resnični akterji.

pohišstvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce na obiščeje NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE M E B L O (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki koti itd.) in velik izbor kuhinl Podjetja CUMINI.